

Barnaheim Haydn's í Rohrau

er ekki lætt at frígera seg aftur, tað er sum hesir tignarligu kirkjufústar fylgja tær á veg aftur úr hesum gamla býarpartinum, yvir um aftur Salzach-anna, og tað er eins og tú hoyrir hin vinsæla Paris Lodron siga: tókk fyr vitjanina, og ver vælkominn aftur eina aðru ferð til hetta land fríðarins, Salzburg.

Níðan gjøgnum Linzer-gasse heldur henda romantiska, álvakenda kensla fram. Í hesi hugnaligu gongugøtu floymir eysturrikskur fólkátónleikur, guitar, citer og horn út gjøgnum sýnisgluggarnar. Vit fara aftur til parkeringsplássid undir Kapuzinerberg, og við langtan koyra vit heim aftur til Shangri-La okkara, gistingarhúsið til Wallersee.

Einar 15 km. frá Salzburg, í ein útnyrðing, liggur tann litli býurin Oberndorf. Navnið sigur teimum flestu kanska ikki nógv, men nevni tú sálmin «Gleðilig jól»: «Stille Nacht, Heilige Nacht», sum hann eitur á upprunamálinum, tá eru tað óiva fleiri, sum eru við.

Tann vegin fóru vit ein dagin at vitja. Á vegnum siggja vit einastaðni eitt vegskelti, ið visir til høgru. Har stendur: Braunau, 30 km. Hetta beinir hugsan tína á aðrar ræsir. Braunau, har var tað, at Adolf Hitler var føddur í 1889. Sama ári fór eisini fram ein onnur hending, sum skakaði dupultmonarkíð Eysturriki — Ungarn. Tann habsburgski trúnarvingin Rudolf tók lívið av sær, á slottinum Mayerling, saman við gentu síni Maria Vetsera.

Adolf Hitler var sonur til ein tollembætismann. Tá hann var komin til skúlaaldur, vóru tey komin til Linz at búgva. Har kom hann seinni í realskúlan, fekk tó einki prógv, og tá foreldrin vóru deyð fóru hann, 17 ára gamal, til Wien. Har royndi hann tvær ferðir at koma inn á skúlan fyrri listamálarar, men hvørja ferð stóð hann royndina. So ætlaði hann sær á arkitektskúla, men til tað kravdist studentsprógv, og tað hevði hann ikki, so har gjørdist heldur einki. So leingi hann hevði pen-

ing spældi hann, mótvegis teim fáu hann kendi, leiklutin sum lesandi og gekk dúgliga í opera. T.d. sá hann, Wagner-operuna «Tristan og Isolde» 30 ferðir. Wagner var ein av ideologisku lærumeistarum hansara. Men tá peningur hansara gekk undan, tað var arður, og ikki týmdi hann at arbeiða, so endaði hann á einum herbergi fyrri heimleysar. Har búði hann í 3 1/2 ár, málaði akvarellir, sum ein annar seldi fyrri hann, og á tann hátt klárði hann tað. So kom fyrri heimsbardagi, har hann tók lut. Aftaná tað finna vit hann í München, har politiska liv hansara av álvara byrjar.

Hatta var eitt lítið stig til viks. Vit eru framvegis á veg til Oberndorf. Nú hevur tað, ein hevur lisið um Oberndorf, altíð verið eitt sindir yvurromantiserað. Tað verður tosað um ta litlu fjallabygdina. Væl var tað vakurt fjallalendi vit koyrdu gjøgnum, men har lá nú ein minni býur. Vit spurdu okkum fyrri og komu at enda á staðið: «Stille

Nacht Kapel», visti eitt skelti. Og á einari høvd á einari litlari, grønari fløtu, tætt randað av trøum, lá so kapellið, lítið og einfalt, bygt á staðnum, har tann kirkjan lá, har sálmurin ljóðaði á fyrsta sinni, jólaaftan 1818.

Søgan um sálmin er væl kend. Presturin í Oberndorf, Joseph Mohr, var beint fyrri jólahøgtíðina úti og gekk sær ein túr um kveldið. Foldin var kavaklodd, og uppi yvir Monum var ein glógvandi stjörnuhimmel. Hann leit upp eftir og mutlaði, sum av tilvild, orðini: «Stille Nacht, heilige Nacht». Og knappliga komu øll orðini til hann, og eftir litlari løtu, meðan hann skundaði sær heim aftur, var sálmurin yrrtur. Franz Gruber, lærari, og organistur við kirkjuna, setti líka skjótt sitt kenda lag til, og tá urgan hesi jól var í ólaga, sungu teir báðir sálmin tvíroddaðan í kirkjuni jólaaftan, við gítarfylgispæli av Franz Gruber.

Tað er við einari hátíðarlígarí kenslu, at ein trínir

Sjálvt um har er fríðaligt, so vitjar tó nógv fólk henda veg. Tað ber gesta-bókin, ið her liggur, prógv um. Her er í túsundatali av nøvnum, bert fyrri 1981, og okkara nøvn verða so sett afturat.

Av einari automat, ið hongur á veggnum kann ein, við at leggja pening í, fáa søguna um menninar báðar og um sálmin á trimum tungumálum, og ein hoyrir eisini lagið.

Dagarnir gingu skjótt, her vit búðu, og brátt var fráfarindagur. Men nú upplivdu vit regn, sum ongantið áður, og hartil torðu, so ikki var farandi út á autobanan í bili. Vit finga ávarðingar og góð ráð. Orðið «water-planting» (teir nýttu tað enska orðið) á autobananum, var fleiri ferðir nevnt. Fráferðin varð flutt fram ein dag, men sama syndaflóð av regni. Tó farast mátti, og eitt sindur hugtungur var man, tí staðið her var líka yndisligt, líka hugtakandi antin sólin skein (tað gjørdi hon sjáldan, meðan vit vóru har), ella um tað regnaði.

Men aftaná tað koyrdu vit galið, endaðu inni í sjálvum miðbýnum, á Ringstrasse. Men beinasemi eysturrikaranna er legendarisk, og vit vórðu hjálpt burtur úr trupulleikum, og komu eystur, út av býnum.

Tað søguliga áhuga-verða í Eysturriki er tað, at her kann ein, innanfyri sama landamark, finna stórfining prógv, ikki bert fyrri tað ríkið, sum tað habsburgska dynastíð og tann máttmikla katólska kirkjan skapaðu, men eisini fyrri eitt annað, altvaldandi stórriki, hvørs vald eisini rökk hesar leiðir, og sum blómaði her fyrri út við 2000 árum síðan, og tað var Rómverjaríkið.

Tað var ein forkunnug uppliving, at koyra eystur ígjøgnum landið. Tú hevur fyrst upplivað alt tað skreyt og tann vakurleika, sum ber vitni um yvirstættarliv kirkjunnar, aðalsins og keisaranna, og hetta káta liv kom í hæddina í undanfarna öld, tá tey dansaðu wienarvals til tónleik Lanners og

Frá rómverjatiðini: Heidentor

inn í hetta litla, kvirra kapellið, eitt minni um teir báðar, sum gjørdi okkara kærasta jólasálma her, fjart frá heimsing gangi. Í kvirruni her hugsar ein um tann, at kalla, ørskapin, við barnaheim Mozarts í Salzburg, har tað var ein ræðulig tróðan av fólki. Her sótu eini hjún á einum beinki, av sær sjálvum tagnar prát okkara, tá vit trína inn. Og vit seta okkum niður eisini. Gruber og Mohr eru avmyndaðir í glasmálingum, ið gera tað út fyrri rútir í tveimum av vindeygnum í kapellinum.

Tú hugsar um jólini ígjøgnum árin harheima, sum barn og vaksinn. Ongantið var tikið so væl undir, ongantið sungið so hjartaliga, sum tá «Gleðilig jól» skuldi syngjast.

Og so gekk leiðin annars eftir autobananum, eystur ígjøgnum landið. Sjálvt í hesum vátveðrinum við vandamiklum koyribana, yvirháláðu bilar alla tíðina, sjálvt um vit koyrdu 90 km. um tíman.

Vit skuldu til ein litlan bý, Petronell, 40 km. eystanfyri Wien, og 20 km. frá markinum til Ungarn. Fram við Linz gekk autobanan, men tianverri gjøgnum Wien. Kortíð bleiv gjølla kannað, og tó var tað við einum ávisum ótta, at vit fóru inn í stórbyn. Tó eitt prógv fyrri at vit vóru á rættari leið, tá vit koyrdu inn í býin, høvdu vit í slottinum Schönbrunn, hesin arkitektoniski gimsteinurin í barokkum sniði. Tann Maria Theresia-guli liturin var lættur at fáa eyga á.

Strauss'anna. Og so knappliga stendur tú í teim stóru útgrefstrum frá rómverjatiðini. Hetta er ein heilt annar heimur, tað romantiska er burtur, og tú hevur varhugan av nøkrum meira álvarssamum, forløgstungum. Tí væl var tann rómverska mentanin nakað av tí glæsiligasta heimurin hevur upplivað, men Róm var ein ræðulig krigsmaskina, sum ongum eirði, og sum sýndi stóran grimdarhuga.

Gistingarhúsið, vit búði í her æt, mikið hóskandi, Marc Aurel, ið var navnið á einum av teim kendu rómversku keisarunum, sum ofta búði her. Tí júst her lá, longu í l. öld eftir Kristi føðing, ein stórur Framhald á síðu 18

Hohensalzburg